

La Barcelona dels Barris

nou impuls per a una ciutat més pròxima

**El barri, espai de convivència urbana,
proximitat i participació**

Maig de 2006

1.- CONVIVÈNCIA

Un dels grans reptes d'avui a Barcelona, com en altres ciutats europees, és la convivència. Precisament el fet de ser una gran ciutat, oberta i dinàmica, comporta canvis molt transcendents.

S'estan produint fenòmens convivencials de naturalesa i abast ben diferent, tots ells molt vius a Barcelona. Especialment, els derivats de la utilització cada vegada més intensa i diversa dels espais col·lectius urbans (diferents persones, diferents activitats, diferents horaris).

Barcelona té una llarga tradició de vida al carrer, i l'atenció municipal a l'espai públic i a les activitats que s'hi desenvolupen, reconeguda com un dels grans actius de la ciutat, ha contribuït a reforçar-la.

L'èxit turístic de la ciutat ha afegit una forta pressió d'ús en alguns dels barris més centrals, i la massificació i algunes actituds incíviques --minoritàries però molt visibles, i d'arrels sociològiques diverses i complexes-- han contribuït a generar un malestar, en ocasions agut, entre els veïns de les zones més afectades, ja sigui de manera puntual (amb motiu de festes o actes massius) o amb caràcter més permanent.

L'arribada d'un gran nombre d'immigrants estrangers, la majoria d'ells en condicions econòmiques i socials difícils i amb referents culturals diversos, s'ha desenvolupat fins ara sense conflictes significatius. Malgrat tot, aquest fenomen requereix una atenció sostinguda tant pel que fa a les necessitats específiques d'aquests col·lectius com pel que fa a la seva plena integració en la vida ciutadana.

Exemples recents --com els incidents en diverses localitats de l'entorn de París i altres grans ciutats franceses i europees-- evidencien fractures socials profundes que es veuen agreujades per la seva concentració territorial en determinats barris o zones urbanes, configurades, en molts casos, com a guetos. Aquest és, sens dubte, un senyal d'alerta que convé tenir molt en compte a l'hora de dissenyar polítiques convivencials basades en la proximitat, tot i que les seves arrels són més profundes i exigeixen mesures d'abast molt més ampli que el municipal.

Cal, doncs, dissenyar estratègies d'ample abast que contribueixin a crear condicions permanents i sòlides de convivència cívica.

I cal que l'administració, especialment la municipal, disposi d'eines que li permetin actuar de manera més eficaç. Les iniciatives ja endegades (*Ordenança de la convivència* i *Carta de drets i deures dels ciutadans i ciutadanes*, Justícia de proximitat, etc.) són, en aquest sentit, peces decisives.

D'altra banda, cal també trobar la forma de potenciar i vertebrar el ric teixit de relacions i activitats socials que apareixen de manera més o menys

espontània i que són l'autèntic fonament de la vida col·lectiva de la ciutat i dels seus barris.

Efectivament, els espais locals se'ns presenten cada vegada més com a espais territorials en què conviuen diferents xarxes socials. Molts estudis i treballs recents indiquen la importància dels teixits socials, de les xarxes d'interacció col·lectiva, de totes aquelles tradicions i experiències que generen sentit de responsabilitat col·lectiva sobre els espais i els problemes conjunts. Es parla de "capital social" per referir-se a aquest conjunt de vincles que generen relacions de reciprocitat, de confiança, d'implicació col·lectiva que exigeix la convivència. Tot fa pensar que els espais territorials i comunitats que disposin d'aquesta base social seran els més ben preparats per afrontar col·lectivament el futur.

Alhora guanya força la idea que la qualitat de vida d'una comunitat, d'un espai, d'un barri, etc., és a dir, la seva cohesió social i convivència cívica, depenen, no tant de tenir una autoritat forta i sobirana com del fet que el conjunt d'actors, institucions, ens i persones que hi conviuen es sentin responsables del futur d'aquesta comunitat, sense que això impliqui la difuminació de les responsabilitats de cadascú.

Des d'aquesta perspectiva, les relacions entre els diversos territoris i les seves institucions han de basar-se cada vegada més en els principis de *corresponsabilitat col·lectiva* i de *participació ciutadana*. Cada vegada hem de parlar menys de govern a seques i més de *governança* o de capacitat de generar *govern conjunt*. La governança dels territoris, de les ciutats i de les comunitats locals no pot plantejar-se només com un problema de les autoritats locals. Ha d'ésser vist com un problema col·lectiu, en què les regles de la jerarquia ja no serveixen com abans i en el què fa falta establir mecanismes de coordinació i de corresponsabilitat amb els agents i actors socials presents en aquest territori.

Es tracta de recuperar vells esquemes de solidaritat, de crear espais de proximitat i el sentit de la implicació col·lectiva per impedir l'atomització i compartimentació de la ciutat.

Es tracta de generar convivència per evitar una possible degradació de la qualitat de vida.

Cal cercar nous referents i valors de convivència per lluitar contra la irresponsabilitat i l'egocentrisme que, tot i que minoritaris, tenen incidència en l'espai públic i per tant en la vida de la ciutat.

Allò que se'n diu *identitat comunitària* tindria aquest sentit d'implicació responsable amb una realitat entesa com a natural i pròpia. Les relacions que es van generant en aquells nivells, les xarxes que es creen, generen solidesa, generen regles de confiança i vincles basats en reciprocitats que acaben construint *sentiment de pertinença* i voluntat de participació en la recerca de solucions als problemes propis i col·lectius.

2.- PROXIMITAT

En les societats avançades hi ha una demanda creixent de “proximitat”, en diversos sentits: proximitat entesa com a atenció a les necessitats i preocupacions més immediates dels ciutadans, proximitat en el sentit estrictament físic d’apropar els serveis a la població, o proximitat en el sentit polític de subsidiarietat, de transparència i de participació dels ciutadans en les decisions que els afecten més directament.

Aquesta demanda de proximitat és especialment intensa a la ciutat, ja que és el marc físic de la vida quotidiana i de les relacions socials en el que es satisfan la major part de les necessitats de serveis.

Aquesta creixent exigència de proximitat topa amb el fet que, en les ciutats d’avui, la distància entre les activitats quotidianes creix, especialment entre el lloc de residència i el de treball. Aquest increment de la distància implica un augment del temps de desplaçaments en detriment del temps dedicats al lleure o a la família. En aquest context, la proximitat és percebuda com valor en sí mateix i la demanda de proximitat s’ha d’entendre com una demanda de temps i de qualitat urbana.

Barcelona no parteix de zero, ni molt menys, en el desplegament de polítiques de proximitat. La descentralització administrativa i participativa en deu Districtes establerta el 1984, i el seu desenvolupament al llarg dels darrers 20 anys han representat un gran avanç en la implantació de polítiques de proximitat.

Barcelona ha hagut de prioritzar la projecció externa de la ciutat i la resolució de vells dèficits en infraestructures de gran escala. Avui cal, sens dubte, orientar les prioritats “cap endins” de la ciutat posant un renovat accent en les polítiques de proximitat.

El barri, espai de proximitat i de convivència

Proximitat i convivència troben, doncs, un dels seus àmbits naturals d’expressió i desenvolupament en els barris. Per la seva dimensió i pel seu caràcter d’unitats urbanes dotades d’especificitat històrica, urbanística i social, els barris són l’espai més immediat i bàsic de convivència ciutadana, dins la gran ciutat compartida.

La definició de “barri” que fa l’Enciclopèdia Catalana, signada per l’urbanista Manuel Ribas i Piera, desenvolupa l’accepció més habitual (*“cadascuna de les parts en què es divideix un poble gran, una vila, una ciutat”*) de la següent manera:

“El barri, element constitutiu de tota agrupació urbana, correspon alhora, com gairebé tots els conceptes urbanístics, a una entitat sociològica i immaterial que fa referència a un grup

social, part de la comunitat urbana, i també al marc físic, component de la ciutat,

suport de la vida de relació interna d'aquella subcomunitat urbana (...) Dins dels seus límits correntment - però no necessàriament- en resulta una homogeneïtat dels qui l'habiten o el freqüenten (...) El barri és una unitat consubstancial a la mateixa idea de ciutat, de la qual, per tant, no pot ésser separat (...).

Seguint Ribas i Piera, cal entendre el barri no només com l'espai "dels qui l'habiten" sinó també el dels qui "el freqüenten". Tothom és alhora ciutadà de més d'un barri i de la ciutat.

Qualitat de vida urbana, dotacions i polítiques de proximitat

La qualitat de vida urbana es concreta sobretot -encara que no només- en les **dotacions** que la ciutat posa a disposició dels ciutadans (infraestructures urbanes, equipaments col·lectius i serveis a les persones) per crear les condicions que la facin possible. Les dotacions compleixen un doble paper: per una banda, satisfan moltes de les necessitats més bàsiques dels ciutadans: mobilitat, educació, sanitat, lleure, cultura, atenció social, etc. Per una altra banda, les dotacions "fan ciutat", és a dir, contribueixen a fer de la ciutat un espai de convivència, en la mesura que aquelles necessitats es resolen de manera col·lectiva, en instal·lacions i espais d'ús comú, que alhora esdevenen fites significatives, estructuradores i vivificadores del teixit urbà i de les relacions humanes que s'hi desenvolupen.

Dins del conjunt general prenen cada vegada més rellevància les **dotacions de proximitat**. En una gran ciutat com Barcelona, és necessari que els serveis d'ús més freqüent i immediat siguin ben a l'abast dels seus usuaris i, per tant, que n'hi hagi suficients i que estiguin ben distribuïts territorialment.

Més enllà del paper de les dotacions i serveis, hi ha un conjunt molt ampli i divers de polítiques, iniciatives o activitats que són decisius per a "fer barri", en la mesura que contribueixen a la convivència, la cohesió social i la dinamització de la vida col·lectiva en aquests entorns de proximitat: des de les festes majors fins a les reivindicacions veïnals, des dels plans de desenvolupament comunitari fins a les experiències de "bancs del temps", des dels "camins escolars" fins a les mostres i activitats interculturals... Un ric teixit d'interrelacions personals i col·lectives sobre les quals es materialitza el concepte de *barri-comunitat* al qual s'ha fet referència.

2.1. EL CATÀLEG DE PROXIMITAT I ELS SEUS QUATRE GRANS EIXOS

El conjunt de dotacions de proximitat, i també d'altres polítiques complementàries (reglamentacions; criteris de planificació, prestació i ús dels

equipaments i serveis; mesures per a la optimització dels recursos disponibles; promoció d'activitats, etc.), constitueix el **Catàleg de proximitat**.

El Catàleg s'estructura en **quatre eixos**, que permeten definir les dotacions i polítiques de proximitat en funció no tant dels instruments o elements en els quals es materialitzen (infraestructures, equipaments, serveis, reglamentacions, etc.) com d'uns **objectius a assolir** en cadascun dels quatre grans camps temàtics que es consideren més rellevants pel que fa a la qualitat de vida urbana.

Els 4 eixos que es proposen són:

- 1/ Espai públic
- 2/ Serveis a les persones
- 3/ Mobilitat i accessibilitat.
- 4/ Activitat econòmica

PRIMER EIX: ESPAI PÚBLIC

CRITERIS GENERALS DE L'EIX

L'espai públic és l'àmbit més característic de la vida ciutadana, el suport i punt de trobada de totes les activitats, el territori compartit per la col·lectivitat, el marc físic en el qual es materialitza la convivència urbana, tant a nivell general de la ciutat com, a escala més petita, en els àmbits convivencials de proximitat que són els barris.

La configuració de l'espai públic com a marc de convivència comporta una manera d'entendre la ciutat i d'actuar-hi que ha d'impregnar, d'una manera o altra, totes les polítiques municipals. Per això, a més de les **actuacions urbanístiques** i de la **provisió de dotacions**, requereix el desplegament de "**polítiques convivencials**", és a dir, d'un conjunt d'instruments, actuacions, directrius i mesures de diferent ordre i naturalesa. Quan aquestes polítiques es refereixen a l'escala territorial dels barris pot parlar-se de "**polítiques de proximitat**".

El planejament urbanístic, la provisió de dotacions i el desplegament de polítiques de proximitat hauran de tenir en compte i d'afavorir una visió integral del barri com a espai de convivència i, des del punt de vista urbanístic, dotat de personalitat pròpia, cohesió, equilibri intern i qualitat urbana. Aquest reforçament del barri com a unitat urbana no ha de significar de cap manera la seva configuració com a espai "tancat" i "autònom" sinó, al contrari, com a peça ben relacionada amb els barris veïns i integrada en el mosaic urbà, social, econòmic, cultural i convivencial del conjunt de la ciutat.

El planejament urbanístic, la provisió de dotacions i el desplegament de polítiques de proximitat faran atenció al reforçament dels espais i centres d'atracció i de relació existents al barri; n'impulsarà de nous; potenciarà la capacitat dels equipaments i altres dotacions com a elements estructuradors del teixit urbà; promourà la seva agrupació quan això aportï valors afegits de complementarietat entre ells, centralitat i accessibilitat; consolidarà i ampliarà

els eixos cívics relligant els espais col·lectius i més representatius del barri; fomentarà la diversitat d'usos evitant l'excessiva especialització residencial o

d'activitats; vetllarà per la qualitat i la dignificació de tots els espais promovent, si és el cas, la rehabilitació urbana i la revitalització de les zones menys dinàmiques, i evitarà la formació o consolidació d'espais marginals o degradats.

EXEMPLES DE MESURES CONCRETES

Zones verdes

- Es considera que, a banda d'unes poques excepcions, totes les zones verdes són de barri, ja que sempre generen un ús de proximitat. S'ha de potenciar aquesta proximitat i que tothom tingui un espai de lleure, petit o gran, a pocs minuts de casa. En aquest sentit, s'han de multiplicar iniciatives imaginatives com els interiors d'illa de l'Eixample, placetes...
- Els eixos cívics i peatonals haurien, en cas de ser possible, contenir llocs de trobada dels veïns (Ex. Rbla. Prim o part superior del Passeig de Sant Joan). La cobertura dels grans eixos viaris ha estat fonamental en aquest sentit. És interessant que es creïn grans eixos viaris que abastin més d'un barri per tal de fomentar el passeig i la trobada més lluny de casa.

Vialitat

- Xarxes de vianants i carrers peatonals
- I, en general, l'accessibilitat de tots els equipaments d'un cert pes en el barri; la connexió entre ells per carrers que facilitin el desplaçament a peu; els eixos comercials com a atractiu per al passeig, etc.

Centralitat

- Promoure elements de centralitat, mitjançant l'agrupació d'equipaments que generi nuclis d'atracció i punts de trobada per molta gent d'interessos diversos.

Seguretat

Tenir en compte en el disseny d'elements i espais públics que estiguin pensats per a l'ús tots els col·lectius i amb criteris clars de comunicació i il·luminació.

Activitats convivencials

- Promoció de la relació intergeneracional en els espais d'ús col·lectiu, inclosos els equipaments, tot evitant l'excessiva especialització per edats o altres factors. Tanmateix, cal tenir en compte experiències com la dels habitatges protegits de la Gran Via, on aquesta barreja entre generacions no ha funcionat a causa de la gran diferència dels usos del temps i d'horaris.
- Promoció de les activitats al carrer i als espais públics (festes majors i altres, fires, etc.), com a instruments per afavorir la convivència i el sentiment de pertinença al barri.

-Escoles amb microplaces a la sortida (escoles on els responsables dels nens petits tinguin un espai per trobar-se mentre els esperen: s'entén que aquesta demanda dependrà de l'emplaçament de cada centre).

- Considerar l'existència d'associacions de veïns/es, culturals, esportives, etc., com a element dinamitzador de la vida del barri. Potenciar la participació de les associacions existents en temes que no són el principal de l'entitat, per obrir-les a interessos més globals. No limitar la representativitat dels veïns amb les Associacions de Veïns.

SEGON EIX: SERVEIS A LES PERSONES

CRITERIS GENERALS DE L'EIX

La provisió d'equipaments i serveis a les persones és un dels instruments clau de les polítiques municipals per a satisfer algunes de les necessitats més bàsiques de la població, i per a fer-ho amb una orientació que tendeixi a fomentar la cohesió, la universalització de les oportunitats de desenvolupament, i la reducció de les desigualtats socials.

Els equipaments poden ser de gran abast (internacional, nacional, metropolitana...), d'escala ciutadana, i d'influència més zonal. En aquest darrer nivell es pot distingir entre els "de desconcentració", que es reparteixen homogèniament per la ciutat en funció de certs requeriments propis, i els "de proximitat", més nombrosos i vinculats a necessitats més immediates i freqüents de la població i, per tant, qualificables com "de barri", si bé amb certes matisacions.

A més de la satisfacció de les necessitats i l'atenció als segments poblacionals als quals es dirigeixen específicament, els equipaments de proximitat han de constituir-se en elements que contribueixin a la vida general del barri on s'insereixen, mitjançant la participació en les activitats col·lectives del barri, la col·laboració amb les seves entitats, i, molt especialment, amb l'obertura a activitats i segments de població que puguin gaudir-ne per a finalitats, formes d'ús o horaris diferents (per exemple, camps esportius escolars oberts al barri en horaris de vespre).

Un altre aspecte a destacar és l'**estreta i positiva relació entre barris i dotacions de proximitat** tenint en compte dos fets que la condicionen: en primer lloc, els barris són de grandària i característiques urbanes i socials molt diverses i, per tant, també ho són pel que fa a les corresponents necessitats de dotacions de proximitat. En segon lloc, entre els diversos equipaments i serveis de proximitat també hi ha diferències quant als àmbits d'influència, usuaris potencials, etc., de manera que cadascun d'ells segueix un mapa propi d'implantació territorial. No hi ha, doncs, una coincidència completa entre les delimitacions dels barris i els àmbits dels diversos equipaments i serveis de proximitat.

Malgrat això, la conveniència de buscar la màxima relació, integració i consideració conjunta de barris i dotacions de proximitat és plenament justificada, per tres motius principals:

Equilibri territorial i social. La referenciació a unitats significatives des dels punts de vista urbà i social, clarament identificades i acceptades, com es pretén que siguin els barris, aporta un clar valor afegit en l'anàlisi de les necessitats de dotacions i la seva distribució territorial. En la pràctica municipal actual, un primer estadi d'equilibri territorial i social en la provisió de dotacions queda sempre garantit a nivell de Districtes, i això ja té gran valor, però es fa evident que cal anar més enllà a l'hora d'abordar els equipaments i serveis de proximitat. Per a fer-ho, de vegades s'utilitzen les 38 zones estadístiques vigents (malgrat que són una aproximació insuficient i, en part, inadequada) o bé els barris no oficials que adopten els Districtes per a algunes de les seves actuacions. Aquesta darrera alternativa, molt millor, confirma la utilitat de la figura dels barris a aquests efectes.

"Fer barri", integrar equipaments. La consideració conjunta de totes les dotacions que conflueixen en una mateixa zona, més enllà de les lògiques pròpies de cadascuna d'elles per separat, permet establir complementarietats entre les diverses infraestructures, equipaments i serveis, tant existents com nous, i desenvolupar les seves potencialitats com a elements integradors i dinamitzadors que ajuden a "fer barri".

Interlocució. En relació amb les demandes de dotacions de proximitat, els barris són àmbits idonis per a la interlocució entre l'administració i els ciutadans i les seves entitats (veïnals, esportives, culturals...), ja que els barris són l'espai més propi de vida i/o actuació d'aquests destinataris, sense perjudici de la paral·lela interlocució amb agents representants de dinàmiques més àmplies, com certs moviments socials, ecologistes, de mobilitat, etc.

D'acord amb les consideracions formulades, els ***critèris per a la determinació del tipus, nombre i localització de les dotacions de proximitat*** seran els següents:

Es consideren els barris com a unitats territorialment i socialment significatives per a l'avaluació de les necessitats ciutadanes de dotacions de proximitat, i com a àmbits de referència per a la seva localització.

Tots els ciutadans tenen dret a gaudir d'aquestes dotacions en àmbits de proximitat, és a dir, en el propi barri o en barris veïns, garantint sempre la cobertura adequada de tot el territori de cada barri i la satisfacció de les necessitats de tota la seva població, d'acord amb els estàndards, horitzó temporal i altres condicions que estableixin el Pla d'Equipaments general, els de Districte, els sectorials, els Programes d'Actuació dels Districtes i qualsevols altres instruments de planificació i programació d'actuacions.

EXEMPLES DE MESURES CONCRETES

Desenvolupament del Pla d'Equipaments. Educació

Els centres escolars (CEIPs i IES)

- s'han de regular per tal que siguin equipaments adreçats al barri (ús de les escoles), tal i com es fa amb les biblioteques i centres cívics.
- Obertura dels equipaments escolars fora de l'horari lectiu, per permetre la utilització de les seves instal·lacions (esportives i altres) a tot el barri especialment a les entitats educatives (esplais i agrupaments).
- Potenciar els camins escolars.

Considerar les biblioteques, incloses les de barri, com a element d'última generació, on es troben generacions diverses i es propicien usos diferents. Juntament amb els poliesportius, són els equipaments que generen una relació humana més variada i poligeneracional.

Considerar el concert amb l'entramat patrimonial i associatiu de la ciutat per usos més complementaris als seus.

Gent gran

- Es considera que s'ha de prioritzar l'accessibilitat i proximitat de les residències de gent gran (estàndards actuals de 2 places per cada 1000 habitants majors de 65 anys) amb els centres de dia.
- S'han de considerar, com a resposta a les necessitats d'aquest col·lectiu, el servei a domicili, les residències i centres de dia, els casals i habitatges per a gent gran. De totes maneres, els serveis, com els que aquí s'esmenten, responen a unes necessitats que no són exactament les de fomentar el teixit social del barri, cosa que sí fan els equipaments. Equipaments i serveis, doncs, estan en nivells diferents.

TERCER EIX: MOBILITAT I ACCESSIBILITAT

CRITERIS GENERALS DE L'EIX

L'accessibilitat fa referència a la facilitat amb què cada individu pot superar la distància que separa dos llocs. La facilitat relativa per a superar una distància és una variable relacionada amb les característiques físiques de l'espai, amb les oportunitats d'ús de certes activitats i amb les característiques individuals dels ciutadans. Així doncs l'accessibilitat té una doble i complementària dimensió: la territorial i la personal.

El territori, en aquest cas la ciutat, dota d'uns instruments (en forma de viaris, de mitjans de transport, d'espai públic, etc...) als seus ciutadans perquè es puguin desplaçar de forma ràpida, segura i sostenible. Però aquestes opcions són utilitzades per la ciutadania de forma diversa. Així doncs no es pot parlar d'una accessibilitat genèrica per un espai urbà concret, perquè cada persona o grup d'individus tenen un àmbit espaciotemporal

d'accessibilitat definit per l'organització de la ciutat però també pels vincles socials, el nivell de renda, els rols socials de gènere, edat, procedència sociocultural, etc.

L'objectiu d'aquest tercer eix de polítiques de proximitat és, precisament, atendre aquesta diversitat en les pautes de mobilitat, com una de les variables que determinen les possibilitats de desplaçament (ciudadans amb carnet de

conduir o sense, amb cotxe o sense, que viuen al centre o a la perifèria; de diferents edats, gèneres i grups socioeconòmics, amb nivells culturals diversos).

L'accessibilitat és, també, una dimensió del dret a la ciutat, entès com la possibilitat de participar en les activitats que el medi urbà ofereix i com la inclusió de les persones a les distintes esferes ciutadanes. El dret a la ciutat només pot ser real si existeix un adequat accés als llocs on es troben els béns i serveis

En resum, l'accessibilitat és una característica individual que permet als ciudadans exercir el dret a la ciutat, però cal tenir en compte que:

- no existeix una accessibilitat homogènia pel conjunt de la població.
- aquesta accessibilitat posseeix un vessant individual en relació al nivell d'opcions que tinguin els ciudadans per arribar als diferents llocs.
- l'anàlisi de l'accessibilitat s'ha de fer des de la diversitat de característiques i d'opcions dels ciudadans i des de les diferents característiques dels àmbits de la ciutat.

La mobilitat dels ciudadans ha de venir definida per aquesta accessibilitat i s'ha de relacionar amb les condicions de desplaçament que tenen els ciudadans en relació a l'espai públic i també a les condicions d'ús dels diferents modes de transport. Considerant que no tots tenen un mateix nivell de disponibilitat i d'ús. Mentre que l'anar a peu i el transport col·lectiu són els que tenen un ús més genèric, el transport privat és el més exclusiu i exclouent.

Si col·loquem al ciudadà al centre de les polítiques de mobilitat i als mitjans de transports com els instruments que ho fan possible, les polítiques públiques de proximitat en relació a la mobilitat ha de referir-se al viatge que fa el ciudadà, utilitzi els mitjans de transport que utilitzi.

L'accés als diferents equipaments i serveis s'ha de valorar en relació als desiguals nivells d'accessibilitat que tenen els ciudadans: Així cal preguntar-se quins ciudadans cal que hi arribin, en quines condicions i a quines franges horàries. La resposta a aquestes preguntes ha d'anar relacionada amb les xarxes de transport disponible. Entenent els modes de transport de forma integrada, ja que cal considerar que l'individu fa un viatge en el que pot utilitzar diferents mitjans de transport.

Aproximar físicament els serveis públics a les persones i garantir una distribució equitativa de determinades infraestructures, indústries i comerços, incrementa el nivell de benestar de les famílies, donat que els fa més *accessibles*. Els efectes positius que es desprenen d'una política de proximitat

no es distribueixen però de forma homogènia, sinó que els col·lectius socials que resulten més beneficiats són aquells que tenen una capacitat de mobilitat més limitada. Els nens i la gent gran o amb discapacitats, són els sectors de població que poden gaudir amb més intensitat d'una política de proximitat.

En certa mesura, una política de proximitat vol dir també donar solucions a aquells que tradicionalment han tingut menys capacitat per fer sentir la seva veu. Es tracta en definitiva de la necessària correcció d'un discurs potser massa biaixat cap als elements articuladors dels sistemes metropolitans i els grans paquets urbanístics. Una política de proximitat també implica retornar el debat sobre el model de ciutat a una escala més humil, més petita si es vol, però no menys important.

Finalment, des del punt de vista territorial, a més de l'accessibilitat respecte del conjunt de la ciutat cal garantir i l'accessibilitat interna a cada barri, com un dels elements bàsics constitutius del barri com a espai de convivència. El carrer i els espais públics són el lloc privilegiat de la vida col·lectiva, el teixit urbà que dona suport i relliga tots els àmbits d'activitat i de relació. Tots els espais del barri han d'estar ben connectats entre sí i amb els punts de centralitat, i han de ser accessibles, còmodes i segurs per a totes les persones, sigui quina sigui la seva edat i altres condicions individuals.

En relació amb la mobilitat, dins del conjunt de l'espai públic poden distingir-se tres xarxes diferenciades, si bé relacionades i parcialment sobreposades en el territori: la **del trànsit rodat privat**, la dels **transports col·lectius**, i la **peatonal, cívica i verda**. La del trànsit rodat privat és la més extensa i completa, i arriba a tots els racons de la ciutat. La del transport públic (en superfície i soterrani) té una extensió i cobertura raonablement bones, amb zones o barris on cal millorar-la però que, sobretot, cal enfortir quant a freqüència i qualitat del servei. I, finalment, la xarxa peatonal, cívica i verda té una bona cobertura bàsica (voreres, grans avingudes, parcs...), però és la que mereix un impuls més fort, amb mesures destinades d'una banda a recuperar espai del trànsit rodat (eixamplament de voreres, peatonalització de carrers, pacificació del trànsit...) i, d'altra, a constituir-la autènticament en una xarxa contínua, vertebradora i integradora de tots els espais públics.

EXEMPLES DE MESURES CONCRETES

- Valorar els equipaments segons la seva accessibilitat en relació a diferents col·lectius de ciutadans i en relació a les diferents franges horàries i als diferents mitjans de transport, amb especial atenció a les necessitats específiques de les dones, els infants i la gent gran. També

cal atendre les preferències i peculiaritat dels joves (la bicicleta, per exemple).

- El sistema d'accés preferencial en el barri ha de ser el peatonal.
- Importància de la interconnectivitat dels diferents mitjans.
- Importància de la seguretat, no només del mitjà de transport sinó de la percepció que en tenen els ciutadans del mitjà i de l'entorn. Aquest element pot ser una variable dissuasòria per utilitzar un equipament.
- Garantir la bona connectivitat, tant interna com externa al barri, mitjançant la dotació suficient i adequada a les característiques del barri, de metro, bus, bus del barri, escales mecàniques (en certes zones amb grans pendents), carril bici connectat a la xarxa ciutadana, vies peatonals, itineraris pacificats, etc.
- Afavorir la peatonalització de la zona central del barri, i millor si coincideix amb el casc històric, en cas d'haver-n'hi. L'enjardinament i la monumentalització també són importants per crear lligams de pertinença, en aquest cas simbòlics.

QUART EIX: ACTIVITAT ECONÒMICA

CRITERIS GENERALS DE L'EIX

La ciutat ha estat des de sempre l'espai privilegiat no només de la residència sinó també de l'activitat econòmica. Per això cal defugir, en la mesura del possible, el model del barri-dormitori, ja que respon a una versió molt limitada i empobridora respecte de la complexitat, varietat i combinació d'usos característica de l'autèntica vida urbana.

Convé afavorir l'activitat econòmica local en un doble vessant: d'una banda, mitjançant el "comerç de barri" que faci ben real l'expressió "al barri hi ha de tot", al servei dels seus habitants: no n'hi ha prou amb uns quants bars i algun "super", cal un teixit comercial molt més ric i diversificat. D'altra banda, també cal potenciar la localització d'altres activitats econòmiques i productives d'abast més gran o inicialment "alienes" al barri (però que, sovint, acaben integrant-s'hi fins a constituir-ne un dels trets característics), perquè contribueixen a donar-li vida i a donar-ne als seus comerços, en acollir durant bon nombre d'hores treballadors procedents d'altres zones ("població de dia"), així com usuaris, clients i visitants. Tot això, a més, afavoreix una millor dotació de comunicacions i serveis de transport del barri amb la resta de la ciutat, de la qual també es beneficien els residents.

A més de la seva funció estrictament econòmica, el comerç de barri ha estat tradicionalment un dels grans aglutinadors de la vida i la convivència veïnal. Els nous hàbits, formes de vida i necessitats socials han disminuït aquest paper en alguns aspectes, però en potencien d'altres. L'exemple dels "camins escolars" (alumnes que no poden ser acompanyats a escola pels seus pares i segueixen itineraris "tutelats" pels comerços) és ben expressiu en aquest sentit. D'altra banda, la revitalització del comerç vinculada a la

immigració és un fet a molts barris, plenament positiu si es consoliden com a oferta al servei de tots els habitants.

EXEMPLES DE MESURES CONCRETES

- Afavorir, a través de la regulació, la mixtura d'usos, tot evitant l'especialització excessiva. En tot cas, potenciant el comerç de proximitat com a contrapunt a l'ús residencial.
- Promoció dels eixos comercials
- L'estudi dels mercats no es pot fer en base als estàndards establerts per altres equipaments. Els mercats municipals han de potenciar serveis paral·lels i horaris flexibles.
- Es considera positiva la integració de les deixalleries i places als mercats.
- Control sobre el nombre, tipus, horaris, localització, de bars, restaurants i altres tipus de comerços o activitats, per tal d'evitar especialitzacions o concentracions excessives, molèsties als veïns o problemes de convivència.
- El Pla d'usos ha de ser un instrument eficaç per regular aquestes derives.
- El comerç dóna vida i seguretat al barri. No s'ha d'autoritzar, de manera general o en certes zones, l'ús residencial en plantes baixes, per tal d'evitar la desaparició d'activitats i usos públics als carrers.

3.- PARTICIPACIÓ

Amb La Barcelona dels Barris, no donem un pas més en la descentralització estructural de la ciutat però sí pretenem aprofundir en l'establiment de relacions i polítiques de proximitat, i propiciar i crear nous mecanismes de participació més directament vinculats a àmbits territorials de referència i als seus habitants.

Fins ara l'abast de la participació ciutadana a Barcelona ha estat en un doble nivell: els districtes en primer lloc i la ciutat, entenent aquesta com la suma de 10 territoris, en segon. Però no podem oblidar la realitat que ens envolta, una realitat que dóna drets i deures als ciutadans i a les ciutadanes, una realitat que ens obliga a ser corresponsables amb ella, a ser actors, a ser protagonistes.... en definitiva, a participar. I aquesta participació comença en l'àmbit territorial més bàsic i proper al ciutadà que és el que reconeixem com a barri.

És sobre el precepte de la sostenibilitat sobre el que els districtes treballaran la participació ciutadana.

La sostenibilitat és un procés permanent per transformar la realitat en la que vivim, en aquest cas el barri. Una manera de ser i estar, una manera de construir, una manera de canviar la societat.

Avui en dia la sostenibilitat és el precepte mitjançant el qual es regeixen la majoria de polítiques públiques per fer viable una determinada acció. Sentim

parlar de sostenibilitat econòmica i sostenibilitat mediambiental, però la sostenibilitat participativa és aquella que ens ha de permetre construir el futur d'un barri, d'una ciutat a partir de l'estudi de la realitat social i econòmica de l'àmbit en qüestió.

És per això que és bàsic en participació ciutadana establir uns mínims comuns denominadors, que en el cas de la ciutat de Barcelona estan garantits, però també és necessari flexibilitzar la pràctica de la participació en funció de la realitat de cada indret de la ciutat.

De l'impuls de la participació ciutadana als barris seria contraproductiu i poc sostenible la enumeració i creació de nous òrgans i noves fórmules participatives només pensant en la participació com la suma d'accions.

Els barris hauran d'avançar en participació i avançar en participació és avançar en democràcia. Avui en dia hi ha diversos conceptes per definir la participació en l'àmbit més proper de la ciutadania com pot ser la democràcia local o el recentment concepte de democràcia de proximitat. El que està clar és que tots dos formen part del gran concepte de democràcia participativa, aquella que permet als ciutadans ser partícips de la gestió dels govern de la seva ciutat, i que permet al govern de la ciutat establir mecanismes de seguiment i transparència en la seva gestió. I els barris han de ser, en aquest sentit, àmbits de referència per a l'exercici de certs nivells de participació ciutadana.

EXEMPLES DE MESURES CONCRETES

- Entendre com a "participació" no només la vinculació dels ciutadans en el govern de la ciutat, sinó tota la xarxa de capital social (entitats, ampes, associacions de lleure, cursos, petanques, etc.) establerta o operativa al barri. A totes es donarà suport en la mesura que ho requereixin.
- Defugir de la institucionalització del barri. La participació "política" o veïnal es farà a través del districte, que continua sent el punt de referència de la descentralització administrativa i de serveis de la ciutat. S'ha d'evitar que el barri esdevingui un nucli tancat en oposició o rivalitat amb els altres barris del districte.
- Estendre el concepte de participació com la implicació del ciutadà en les possibilitats que el barri ofereix: a través dels equipaments, de les celebracions, de les entitats. Viure el barri de forma col·lectiva és participar.